

સાહેબદાદા અને સત્સંગ – અલૌકિક કૃપા

~ ભાવાનુવાદ સંકલન : સંગીતાબહેન મોદી (અમદાવાદ)

‘અમે સદાકાળ એવા પ્રભુધારક પ્રગટ સંત દ્વારા તમારી દિવ્ય રક્ષા કરીશું.’ તેવા ભગવાન સ્વામિનારાયણે આપેલ વચનને તેઓએ આજથી બરાબર ૮૫ વર્ષ પૂર્વે આ જ મહિનામાં પૂરું કર્યું. સન ૧૯૪૦ના માર્ચ માસમાં સાહેબદાદા આ ઘરા પર પ્રગટ થયા. તેઓના પ્રાગટ્યદિને તેઓના આશીર્વાદથી આપણે જે સદ્ગુણો શીખ્યાં છીએ તેની પર મારે પ્રકાશ પાડવો છે.

મારા વ્યાવસાયિક અનુભવોએ મને સાહેબદાદાના સાચા મહિમાથી ઉજાગર કરી છે. એક માનસિક ચિકિત્સક તરીકે મારે એવા ઘણા ક્લાયન્ટ્સને મળવાનું થાય છે કે, જેઓ પોતે નિર્ણયો લેવા માટે તથા નકારાત્મક વિચારોથી બહાર નીકળવા માટે સંઘર્ષ કરતા હોય છે. કેટલાક લોકો આત્મવિશ્વાસના અભાવથી પીડાતા હોય છે, કે જે તેમને તેમની જાત સાથેના નબળા જોડાણ તરફ દોરી જાય છે. તો કેટલાક લોકો અન્યો પ્રત્યે રોષ અને અવિશ્વાસ અનુભવે છે, જે અન્યો સાથેના તણાવભર્યા સંબંધોમાં પરિણમે છે. મોટા ભાગના ક્લાયન્ટ્સ આવી મિશ્ર સમસ્યાઓથી પીડાતા હોય છે. આવા સમયે ઘણી વખત હું આશ્ચર્ય અનુભવું છું : આવી સમસ્યાઓનો ઉપચાર શો હોઈ શકે ?

મારા ક્લાયન્ટ્સના આવા નકારાત્મક વિચારોની સફર જોતાં, મને લાગે છે કે, વ્યક્તિનાં વિકાસનાં વર્ષો દરમિયાન ઘણી વાર ‘કેવી રીતે વિચારવું’ એ એક મહત્વની આવડતને ધ્યાનમાં લેવામાં આવતી નથી. આપણે ગણિત શીખીએ છીએ, પુસ્તકો વાંચીએ છીએ, કક્કો-બારાખડી બોલીએ છીએ, પરંતુ, અત્યંત આવશ્યક એવી વિચારવાની - ખાસ કરીને હકારાત્મક વિચારવાની આવડત પર ભાગ્યે જ ધ્યાન આપીએ છીએ. આપણા નકારાત્મક વિચારો અને પૂર્વગ્રહોને કેવી રીતે પડકારવા તે કોઈ આપણને શીખવતું જ નથી. કમ સે કમ પદ્ધતિસરના શિક્ષણમાં પણ આપણને આ શીખવવામાં આવતું નથી.

પરંતુ, મને યાદ છે કે, માત્ર ૧૩ વર્ષની ઉંમરે પેન્સિલવેનિયામાં યોગી યુવા શિબિર દરમિયાન મને આ આવડતનો પરિચય કરાવવામાં આવ્યો હતો, કે જ્યાં મેં સાહેબદાદાનો જીવન પરિવર્તન કરતો મંત્ર : ‘સવળું વિચારો, બાકી બધું ગોઠવાઈ જશે’ પ્રથમ વખત સાંભળ્યો હતો. પછી તો દરેક ગ્રીષ્મ શિબિર એ બીજાના શુભ ગુણો જોવા, સંવાદિતા સ્થાપવા અને પોતાનામાં ભગવાન જોવા માટેનો સઘન અભ્યાસ બની રહી. ઘણા વડીલોને માટે જ્યારે ‘સવળું કેવી રીતે વિચારવું’ તે આવડત એ દૂરની બાબત હોય છે ત્યારે સાહેબદાદાએ એ આવડતની કમી દૂર કરવાની અદ્ભુત પ્રેરણા આપી છે.

ભગવાન મને સતત આવા અનુભવો કરાવતા રહ્યા છે તે માટે હું સાહેબદાદાની ઋણી છું. એક દિવસ તાજેતરમાં જ નજીવી ચોરીની સજા ભોગવી જેલમાંથી મુક્ત થયેલ એક ક્લાયન્ટની થેરાપીનું મારે સેશન ચાલતું હતું. તેની સાથે પરિસ્થિતિ અંગે વાતચીત કર્યા પછી શું થયું ? આમ તો આ સેશન પહેલાં તેનાં પરિવારજનોએ તેની ઝાટકણી કરીને નકાર્યો હતો, તેથી મેં એક

અલગ માર્ગ અપનાવ્યો. અંતઃપ્રેરણાથી પ્રેરાઈને મેં સાહજિક રીતે જ તેને તેના સકારાત્મક ગુણો જણાવવાનું ચાલુ કર્યું. જાણે મારો અંતરાત્મા મને તેની મનુષ્ય હોવાના મહત્વની તેને અનુભૂતિ કરાવવાની જરૂરત તરફ નિર્દેશ કરતો હતો.

આ સેશનના અંતે, મને મારી આવી પ્રતિક્રિયાથી આશ્ચર્ય થયું : આ એ વ્યક્તિ હતો કે જે તાજેતરમાં જ જેલમાંથી છૂટ્યો હતો, તેમ છતાં તેનામાં રહેલા શુભ ગુણો વિના પ્રયત્ન જોઈ શકાયા તેમ અનુભવાયું. આ આટલું સરળતાથી કેવી રીતે શક્ય થયું ? સાહેબદાદાએ આપણને શીખવ્યું છે કે, “જો કોઈ વ્યક્તિમાં ૯૯ અવગુણ હોય અને એક સદ્ગુણ હોય, તો એ એક સદ્ગુણને મોટો કરીને જોવો એ સુહૃદભાવ છે.”

રસપ્રદ બાબત તો એ છે કે, મારી યુનિવર્સિટીએ પણ વર્ષો પછી મને આ સિદ્ધાંત શીખવ્યો, જેને મનોવિજ્ઞાનની પરિભાષામાં ‘Strength based approach’ એટલે કે, ‘ક્ષમતા આધારિત અભિગમ’ કહેવામાં આવે છે. જો કે, અન્ય કોઈ યુનિવર્સિટી કરે તેના ઘણા સમય પહેલાં સાહેબદાદાએ આ કૌશલ્યનું મારામાં પોષણ કર્યું હતું. જો કે, તેમાં તો હું કંઈ ના કરી શકું, પણ મને હસવું આવે છે કે, આ બોલાવવા માટેની મને તાલીમ આપવાની પણ હું કોલેજમાં પગ મૂકું તેના ઘણા સમય પહેલાં સાહેબદાદાએ ચાલુ કરી દીધી હતી. સાહેબદાદા આપણને જે બોધ આપે છે તેનું કોઈ મૂલ્ય આંકી શકાય તેમ નથી, તેમ છતાં વિના મૂલ્યે તે અપાય છે, તે કેવળ તેઓની કડુણા અને આપણા પ્રત્યેના પ્રેમનું પરિણામ છે.

તો સર્વે વહાલાં માતા-પિતાઓ તથા વડીલો, આપણાં બાળકોને સત્સંગ સાથે જોડી રાખવાનું મહત્વ આ છે. સત્સંગ આપણને જીવન જીવવા માટે સફળ થવાની તરકીબ શીખવે છે. વ્યાવસાયિક ક્ષેત્રે ભલે આપણે મનોવૈજ્ઞાનિક, ધંધા, વિજ્ઞાન અથવા અન્ય કોઈ ક્ષેત્રમાં જોડાયેલાં હોઈએ, પરંતુ, એક વખત જ્યારે આપણે સાહેબદાદા સાથે જોડાઈએ છીએ ત્યારે આપણે તેઓની જીવન-પાઠશાળામાં પ્રવેશ મેળવીએ છીએ. તેઓનો વિનમ્રતાનો ગુણ આપણને અન્યોની સાથે અને આપણી જાત સાથે સંવાદિતાથી જીવન જીવવાનું શીખવે છે. સાહેબદાદા આપણને સફળ વિદ્યાર્થી અને વ્યાવસાયિક કેવી રીતે બનવું તે ચોક્કસ શીખવે છે, પણ ત્યારે તેઓ આપણને ‘પ્રેમાળ, કડુણાસભર માનવી કેવી રીતે બનવું.’ તે માટે જે શાણપણ આપવા માંગે છે તે વધુ ગહન હોય છે.

સાહેબદાદાના પ્રાગટ્યમંગલ પર્વે પ્રાર્થના કે, તેઓએ પોતે જીવીને શીખવેલ મૂલ્યો : ‘એકબીજાં માટે અને પોતા માટે સવળું ને શુભ વિચારો’ તે પ્રમાણે આપણું જીવન બનાવીને તેઓનું નામ રોશન કરીએ.

સાહેબદાદા આપને પ્રાગટ્યદિનની ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છાઓ - અમે સૌ આપને ખૂબ ચાલીએ છીએ !

(સહેલી શેઠના ‘બ્રહ્મનિર્ઝર’-માર્ચ, ૨૦૨૫ના અંકમાં પ્રકાશિત મૂળ અંગ્રેજી લેખનો ભાવાનુવાદ)